

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

โลกในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงคือ คุณภาพคน การเตรียมพลเมือง ประชากร บุคลากร ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นบทบาทสำคัญของการศึกษา โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวทันกับการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทุกองค์กรจะเจริญก้าวหน้าได้นั้นต้องอยู่ที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หากไม่สามารถพัฒนาให้เยาวชนเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ แล้วประเทศไทยก็จะเสื่อมลงเรื่อย ๆ เพราะอนาคตของชาติอยู่ที่เยาวชน กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งเน้นให้เยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพการแก้ปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชน ผู้ใหญ่ต้องมีเมตตาธรรมและมองว่าเยาวชนทุกคนคือลูกหลานของตัวเอง เพื่อที่จะช่วยกันดูแล แก้ไขปัญหาทำให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง มีสภาพจิตใจที่มีคุณภาพทางปัญญา และมีความสามารถในการเรียนรู้ ดังนั้น องค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ต่าง ๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเข้าใจบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันจะช่วยให้การศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และได้ผลผลิตคือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพ โดยองค์คณะบุคคลจะต้องยึดรูปแบบประชาธิปไตยมาช่วยในการตัดสินใจ และกำหนดแผนงานเป็นการจัดการแบบอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลมากที่สุดในการพัฒนาการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 9) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ว่า มีความสำคัญในการนำแนวคิด ความต้องการของชุมชนมาสู่สถานศึกษาโดยตรง ทำให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของชุมชน โดยเน้นให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงในการกำกับส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้นการติดตามตรวจสอบการจัดการศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำงานเพื่อส่วนรวม และพัฒนาชุมชน สถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชน และ

คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการสถานศึกษาจะช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เกิดประสิทธิภาพส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในชุมชน ดังนั้นจึงถือเป็นความจำเป็น และภาระหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้อง และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 ได้นำนโยบายดังกล่าว ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณภาพมาตรฐาน ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึงพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรมนำความรู้ ยกระดับคุณภาพผู้มาตรฐาน มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตรส่งเสริมความเข้มแข็งในการ บริหารจัดการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนทุกคนมีความสำนึกในการรักษาชาติและความเป็นไทย ยกระดับคุณภาพครู ให้มีศักยภาพพร้อม สำหรับการเปลี่ยนแปลง โดยมีกลยุทธ์ในการพัฒนาการศึกษา 5 ด้าน คือ 1) พัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการ เรียนรู้ 2) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) สร้างความเสมอภาคและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเต็ม ตามศักยภาพให้ทั่วถึง ครอบคลุม 4) พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ และ 5) ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ส่วนสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 และสถานศึกษา ได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการศึกษาไว้ 5 ด้าน คือ 1) สร้างความเสมอภาค เพิ่มโอกาสและการพัฒนาผู้เรียนมาตรการ/กลวิธี 2) พัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการเรียนรู้มาตรการ/กลวิธี 3) เพิ่มศักยภาพครูและบุคลากร ทางการศึกษา 4) ระดมและจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา 5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการองค์กร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2, 2558 : 3) ดังนั้นการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึงให้เป็นบุคคลที่มี คุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ยกระดับคุณภาพและพัฒนาสู่มาตรฐาน โดยมุ่งเน้น ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับสิทธิและ โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพอย่างทั่วถึง และเท่าเทียม ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามหลักสูตรมีคุณธรรมนำความรู้

ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีและใช้ทักษะชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามประเภทการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด รวมทั้งสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้มีระบบการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ปีการศึกษา 2559 จำนวน 5,544 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ปีการศึกษา 2559 กำหนดขนาด

กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น แบ่งเป็นดังนี้

1.1 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จำแนกเป็น

1.1.1 ประสิทธิภาพน้อย

1.1.2 ประสิทธิภาพมาก

1.2 ขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น

1.2.1 ขนาดเล็ก

1.2.2 ขนาดกลาง

1.2.3 ขนาดใหญ่

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย

2.1 การบริหารวิชาการ

2.2 การบริหารงบประมาณ

2.3 การบริหารงานบุคคล

2.4 การบริหารทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ในการจัดการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. การบริหารวิชาการ หมายถึง การให้ความเห็นชอบในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้มีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. การบริหารงบประมาณ หมายถึง การให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการจัดตั้งค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาให้ความเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องงบประมาณตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

3. การบริหารงานบุคคล หมายถึง การกำหนดขั้นตอนในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในองค์การการวางแผนการจัดองค์การ การอำนวยความสะดวก การควบคุมเกี่ยวกับการสรรหาบุคคลเพื่อให้องค์การมั่นใจว่า มีบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และมีจำนวนเพียงพอกับการปฏิบัติงานและการพัฒนาบุคคลเพื่อให้องค์การมีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จ

4. การบริหารทั่วไป หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการงานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงาน หรือคอยสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และความต้องการของท้องถิ่นการสนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งดูแลบำรุงรักษาการใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพยากรของสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ซึ่งมาจากผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ จำนวนอย่างละไม่เกิน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน 4 คน รวมทั้งหมด 7 - 15 คน สถานศึกษาขนาดเล็กมีคณะกรรมการได้ 9 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีคณะกรรมการได้ 15 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเริ่มปฏิบัติราชการ โดยนับเวลาตั้งแต่วันบรรจุแต่งตั้งจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1. ประสบการณ์น้อย หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนน้อยกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งได้จากการหาค่าเฉลี่ยของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

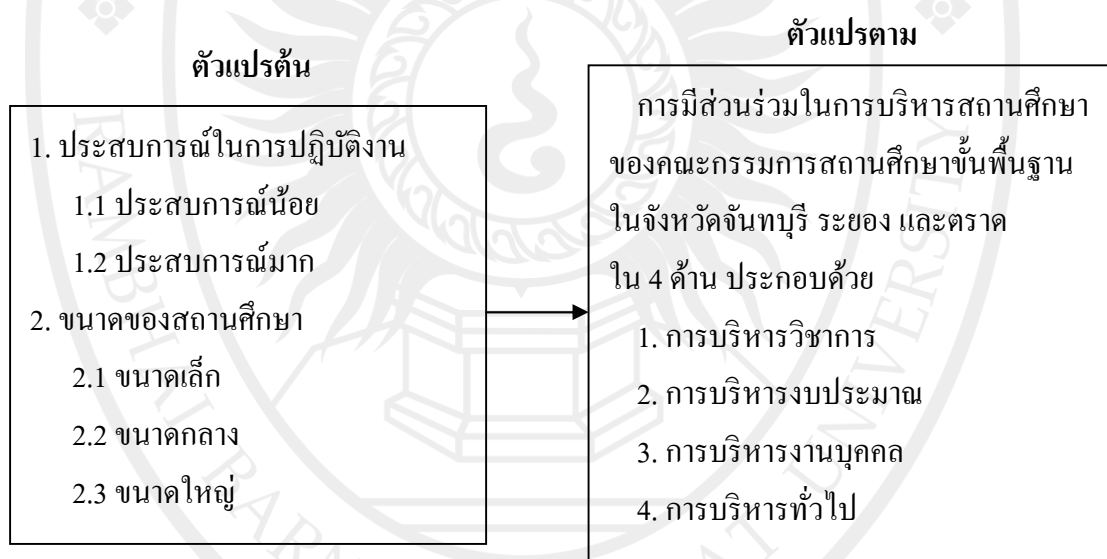
2. ประสบการณ์มาก หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนที่มากกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ย ซึ่งได้จากการหาค่าเฉลี่ยของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดขนาดตามจำนวนนักเรียน ซึ่งแบ่งตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็น 3 ขนาด คือ

1. ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา
2. ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน
3. ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 45) ใน 4 ด้าน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามประสพการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

2. บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน